

p.6500

LEKTUR
ZATWIERDZ
DLA SZK

ST. SZOBER, C. NIEWIADOMSKA, C. BOGUCKA

KLASA V.

<i>Wl. Anczyc.</i> Przypadki Robinsona Kruzoe . . . kart.	4.
<i>H. Andersen.</i> Baśnie. (B. U. L. 249)	—70
<i>H. Boguszevska.</i> Czerwone węże. (Pol. i św. wsp.)	—90
<i>G. Morcinek.</i> Dzieje węgla. (Pol. i św. wsp.)	—90
<i>Z. Nowakowski.</i> Puchar Krakowa. (Pol. i św. wsp.)	1.—
<i>E. Szelburg-Zarembina.</i> Tajemnica Czeremoszu. (Pol. i św. wsp.)	1.—

KLASA VI.

<i>E. Amicis.</i> Serce. Przekład Marii Konopnickiej brosz.	4.—
<i>H. Becher-Stowe.</i> Chata wuja Toma. brosz.	3.—
<i>H. F. Burnett.</i> Tajemniczy ogród	3,20
<i>W. Gomulicki.</i> Wspomnienia niebieskiego mundurka	3,20
<i>J. Meissner.</i> Żwirko i Wigura. (Pol. i św. wsp.)	—80
<i>G. Morcinek.</i> Duńskie serce. (Pol. i św. wsp.)	— 80
<i>K. Muszałówna.</i> Pod olimpijskim sztandarem. (Pol. i św. wsp.)	—90
<i>H. Naglerowa.</i> Ludzie prawdziwi. (Pol. i św. wsp.)	—90
<i>W. Przyborowski.</i> Bitwa pod Raszynem kart.	3.50
<i>Sławoj-Składkowski.</i> Gdzie widziałem komendanta nim Polskę wywalczył (Pol. i św. wsp.)	1.—
<i>M. J. Zaleska.</i> Młody wygnaniec	5.—
<i>E. Szelburg-Zarembina.</i> Dom wielki jak świat. (Pol. i św. wsp.)	—90

KLASA VII.

<i>H. Boguszevska.</i> Dzieci znikąd. (Pol. i św. wsp.)	—90
<i>H. Górski.</i> Chłopcy z ulic miasta. (Pol. i św. wsp.)	1.—
<i>M. Konopnicka.</i> Dym. (B. U. L. 1)	—35
<i>J. Kossowski.</i> Nafta... Nafta... (Pol. i św. wsp.)	1.—
<i>K. Makuszyński.</i> Panna z mokrą głową. br. 5.— kart.	6,50
„ Skrzydlaty chłopiec br. 5.—	6.—
<i>G. Morcinek.</i> W zadymionem słońcu. (Pol. i św. wsp.)	—90
<i>E. Orzeszkowa.</i> A. B. C. (B. U. L. 12)	—60
<i>J. Osińska.</i> Na Jamboree. (Pol. i św. wsp.)	—90
<i>J. Piłsudski.</i> Ułina Mała. (Pol. i św. wsp.)	1.50
<i>B. Prus.</i> Antek. (B. U. L. 6).	—50
„ Na wakacjach (B. U. L. 7)	—50
<i>Sławoj-Składkowski.</i> Meldunki u Komendanta. (Pol. i św. wsp.)	1.—

Wydawnictwa
GEBETHNERA I WOLFFA

NAUKA PISOWNI WE WZORACH I ĆWICZENIACH

CZĘŚĆ II

MATERIAŁY DO ĆWICZEŃ DLA TRZECIEJ KLASY SZKOŁY
POWSZECHNEJ WEDŁUG NOWYCH PROGRAMÓW

DOSTOSOWANE DO NOWEJ PISOWNI

WYDANIE II

NAKLAD
GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA

ST. SZOBER, C. NIEWIADOMSKA, C. BOGUCKA

NAUKA PISOWNI WE WZORACH I ĆWICZENIACH

CZĘŚĆ II

MATERIAŁY DO ĆWICZEŃ DLA TRZECIEJ KLASY SZKOŁY
POWSZECHNEJ WEDŁUG NOWYCH PROGRAMÓW

DOSTOSOWANE DO NOWEJ PISOWNI

WYDANIE II

NAKŁAD
GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA

372.45

I. Dwa sposoby znaczenia głoski u.

1. Przepisz te wyrazy, a potem po kolei czytaj i podkreślaj w każdym literę znaczącą głoskę u:

<i>stuk</i> (młota)	<i>stóg</i> (siana)
<i>bruk</i> (ulicy)	<i>bróg</i> (żyta)
<i>lud</i> (wiejski)	<i>lód</i> (na rzece)
<i>brud</i> (na ulicy)	<i>bród</i> (na rzece)

2. Przeczytaj te wyrazy i zastanów się dlaczego w jednym z nich głoskę u znamy literą u, w innych—literą ó.

<i>stuk</i> — <i>stuki</i>	<i>stóg</i> — <i>stogi</i>
<i>bruk</i> — <i>bruki</i>	<i>bróg</i> — <i>brogi</i>
<i>lud</i> — <i>ludy</i>	<i>lód</i> — <i>lody</i>
<i>brud</i> — <i>brudy</i>	<i>bród</i> — <i>brody</i>

II. Litera ó, która się wymienia z o.

3. Przeczytaj, a potem wypisz wyrazy z literą ó i wytłumacz, dlaczego się tak piszą:

Wśród rozległych pól na niewielkim podniesieniu stał obszerny dwór. Przed gankiem pośrodku klombu rosł kasztan. W bocznej dróżce rosły lipy, a na tych lipach siedziała i grała kapela złotych pszczoł. Za dworem był piękny ogród. W środku ogrodu drzemał cichy staw, a na stawie tuż przy brzegu kołysała się wielka łódź. Letni zachód oblał to wszystko złocistym blaskiem. Zbliżał się pogodny wieczór.

4. Przepisz zmieniając wyrazy podkreślone na odpowiednie zdrobniałe:

Czy znacie gospodarstwo Macieja? Dom wygląda, jak mały dwór. Po jednej jego stronie jest mały ogród, a po drugiej—podwórze, na którym widać stodołę i oborę. Za stodołą na łące ma Maciej pięć kóp siana. Jak je zbierze, będzie z nich niewielki stóg. Na polu pasą się dwie krowy i koza.

5. Napisz, jakie znane ci zwierzęta domowe mają rogi. Opisz róg każdego z tych zwierząt.

6. Naucz się tego wierszyka, a potem go napisz z pamięci. Podkreśl wyrazy z lite-

ra ó i wytłumacz, gdzie możesz, dlaczego się tak piszą:

Jak zalata Boże ziótko!
Gdzie tak śpieszno, pani pszczołko?
Już za sosną, już za górką!
Przyjdiesz do mnie na podwórko.
Jak mateńka miód wysyci,
To się przecież coś zachwyci.

(T. Lenartowicz).

7. Dokończ rozpoczęte tu zdania:

on robi, więc i ty...
on stoi, więc i ty...
on mi pomoże, więc i ty...

ja niosłem książki i on... także
ja plotłem wianek i on... także
ja wiozłem mąkę i on... także

Kiedy piszemy literę ó?

8. Przepisz tę tablicę, a potem ułóż sam podobną:

stogi—stóg	pole—pólko
żłoby—żłób	koło—kółko

9. Przepisz te zagadki i napisz nazwy owadów, o których jest w nich mowa, a potem wytłumacz, dlaczego te nazwy tak się piszą.

*Chociaż go maleństwa
z trudem zbudowały,
jednak pośród lasów
to pałac wspaniały.*

*W lesie kopce mają,
cały dzień się uwijają,
obcych boleśnie kásają.*

III. Zakończenie — ów.

10. Przeczytaj i dokończ podług wskazanego wzoru:

*jeden dom, pięć domów jeden dwór, pięć —
jeden dach, pięć — jeden komin, pięć —
jeden płot, pięć — jeden ogród, pięć —
jeden klomb, pięć —*

Jak piszemy zakończenie — ów?

11. Przepisz i podkreśl wyrazy zakończone na — ów:

Jarmark w mieście to ważny dzień dla mieszkańców okolicznych wsi i folwarków. Według dawnych zwyczajów, każdy się tam wybiera. Ścisk ludzi, koni i wozów ogromny. W uszach dudni zgiełk zmieszanych głosów. Jeden sprzedaje, drugi kupuje. Tu stoją kramy, pełne butów, tam widać szeregi garnków, dzbanów i kubków, dalej wznoszą się stosy koszy i mniejszych koszyków, tam znów kramy, pełne ciastek, cukierków, czekoladek i innych smakotyków. Wielka to przynęta dla przybyłych na jarmark dzieciaków.

12. Opisz, coś widział w miasteczku na jarmarku (lub stacji kolejowej przed odjazdem pociągu).

IV. Zakończenia — ówka, — ówna.

13. Przepisz i dokończ według wzoru:

*mak — makowy — makówka
maj — — — —
bór — — — —
deszcz — — — —*

14. Napisz, ile groszy ma złotówka?

15. Napisz, jak nazywamy monety, mające wartość dwóch, pięciu i dziesięciu złotych. Jak nazywamy monety, mające wartość dwóch, pięciu i dziesięciu groszy?

16. Napisz podług wzoru:

przebudować — przebudówka
wędrować — —

Jak piszemy zakończenie — ówka?

17. Przeczytaj tę zagadkę i napisz, o czym jest w niej mowa:

*Pałka, na palce gałka,
Mogę przysiąc,
że w niej tysiąc.*

18. Napisz podług wzoru:

przysuwać — przysuwka
przesuwać — —
wysuwać — —
zasuwać — —

zasuwać — zasuwka

19. Napisz, jak nazywamy córkę kowala, stolarza, szewca, młynarza, Klimka, Karasia.

20. Przepisz, podkreślając wyrazy, zakończone na — ówka lub — ówna:

Zrobiliśmy sobie z Zosią Stankówną i Manią Bratkówną ładną majówkę. Ojciec Stankówny jest gajowym i mieszka w leśniczówce. Gospodarstwo Stanka, to urocza leśna kryjówka. Pośrodku stoi dom, kryty czerwoną dachówką. Na rogach domu pod rynnami są beczki, gdzie się zbiera deszczówka. Obok domu jest niewielka przybudówka. Koło domu jest ogród, gdzie widać czerwone makówki.

Jak piszemy zakończenie — ówka?

V. Litera ó, która się nie wymienia z o.

21. Przepisz i podkreśl wyrazy z literą ó:

W ogródku Józi jest mała górka. Na tej górze stoi altanka. Józia nieraz siaduje w altance i przypatruje się ptaszkom. Niedaleko altanki rośnie brzoźka. Tam co chwila przylatują wróble. Koło samej altanki uwijają się

jaskółki, które mają gniazdko pod dachem altanki. Józia rzuca im czasem skórki chleba.

22. Wyrazy, które podkreśliłeś w poprzednim zadaniu, przepisz raz jeszcze w ten sposób, żeby osobno były takie, w których literę ó możesz wytłumaczyć, a osobno — takie, w których pisowni przez o nie możesz wytłumaczyć.

23. Podane tu wyrazy napisz w zdrobieniu:

Józia	góra	wróbel	jaskółka	skóra
-------	------	--------	----------	-------

24. Napisz pięć zdań tak, żeby w każdym z nich był jeden z wyrazów podanych w zadaniu poprzednim.

25. Przepisz, podkreślając wyrazy z literą ó, a potem wypisz te wyrazy w porządku abecedowym ich początkowych liter:

Niedaleko górki z altanką Józia ma mały ogródek, a w nim różne kwiaty. Józia bardzo lubi kwiaty, a najwięcej róże. Jak tylko nadchodzi zachód słońca, Józia zawsze je podle-

wa. Jak ładnie wygląda wtedy ogródek Józi! Byszczą się kropelki wody, a kwiaty mieniają się różnymi kolorami. Są tam białe i czerwone, żółte i niebieskie, granatowe i różowe.

26. Napisz zdania, w których by były wyrazy:

róża	różowy	żółty	różny
------	--------	-------	-------

27. Napisz podług wzoru:

różowy	—	różowić
żółty	—	—
różny	—	—

28. Przepisz ~~z~~ i podkreśl wyrazy z literą ó, i napisz o czym mówią te zagadki:

*W jednej beczulce jednakowej treści
płyn żółty z białym razem się mieści.
A choć beczulkę kto i potrąci,
obydwóch płynów nigdy nie zmąci.*

*Z dwóch literek imię moje.
Ma tam pszczołka swe pokoje.*

*W zbożu stoi na jednej nodze.
Wróble się go boją srodze.*

29. Przeczytaj ten wiersz, naucz się go,
a potem napisz z pamięci:

*Nasza czarna jaskółeczka
przyleciała do gniazdeczka
przez daleki kraj,
bo w tym gniazdku się rodziła,
bo tu jest jej strzecha miła,
bo tu jest jej raj.
A ty, czarna jaskółeczko,
Nosisz piórka na gniazdeczko,
Ścielesz dziatkom je
Ścielże sobie, ściel, niebogo!
Chłopcy pójdą swoją drogą,
Nie ruszą go, nie!*

(M. Konopnicka.)

30. Napisz podług wskazanego wzoru:

sześć — szósty północ, godzina północna
siedem — — południe, godzina —
osiem — —

31. O której godzinie wstajesz? O której wychodzisz do szkoły? O której zaczynają się lekcje? O której się kończą? Napisz:

32. Spójrz na zegar i napisz, o której godzinie zacząłeś się uczyć, o której skończyłeś zadanie, o której odrobiłeś wszystkie lekcje.

33. Napisz, jak nazywamy dwunastą godzinę w dzień, a jak, gdy nadejdzie w nocy?

34. Przeczytaj i odpowiedź napisz:

*Pan wójt z żoną i pan sołtys z siostrą
byli dziś razem w kościele. Jakim sposobem
widziano ich tylko troje?*

wójt

35. Napisz, jak nazywamy żonę wójta,
a jak jego córkę.

36. Przeczytaj i wypisz wyrazy z literą ó: osobno z ó wymiennym, a osobno — z o niewymiennym.

*Płynie chyża łódka pośród rzecznych fal,
płynie w wyzłoconą jasnym słońkiem dal.
Jaka świeżość wokół, jaka cisza tu... Piers*

nabiera szerzej ożywczego tchu. Czółno w bruzdach wodnych równo, gładko mknie. Szczęśliwi, weseli płyniem, jak we śnie... Krótka trwała podróż. Wnet się skończy już. Już przybija łódka. Ziemia, ziemia tuż.

(Or-Ot.)

37. Napisz w zdrobieniu wyrazy:

równo	krótka
-------	--------

i użyj ich w zdaniach.

38. Napisz zdaniem, jakie bywają w zimie dni, a jakie noce?

39. Napisz w zdaniach wyrazy:

łódka	czółno
-------	--------

40. Przeczytaj i wypisz wyrazy z literą ó: osobno z ó wymiennym, a osobno z ó niewymiennym:

Mała Józia od poranku pełno ma roboty. Musi czysto wymieść izbę i nakarmić koty. Potem idzie na podwórko, o wszystkim pamięta. Tu czekają ją kokoszki, kogut i kur-

częta. Stój, poczekaj, mała Józio, daj ziarna, daj wody. Bo pójdziemy do ogródka i narobimy szkody. Już zwierzęta nakarmione. Teraz koło chatki trzeba podlać w ogródeczku jarzyny i kwiatki. Józia dobra jest córuchna, zna różne robotki, a w niedziele po kościele chodzi na jagódki.

(M. Konopnicka.)

41. Napisz w różnych zdrobieniach wyrazy:

córka	Józia
-------	-------

42. Napisz, o czym jest mowa w tych zagadkach:

Gdy mnie w ruch puszczają,
chodzę po papierze,
śląd po sobie zostawiam,
literę po literze.

W drzewo otulony
ma czarniutką duszę.

Gdy chcę co napisać,
To go zaciąć muszę.

Jak się cieśla ten nazywa,
który zimą u nas bywa

*i sam jeden bez pomocy
most zbuduje jednej nocy?*

*Pół z żelaza, a pół z drewna
kraje chlebek. To rzecz pewna.*

43. Napisz kilka zdań, w których by był wyraz:

który

44. Napisz ~~kilka~~ ~~zdań~~ w których by były wyrazy:

pióro

ołówek

45. Napisz opowiadanie, w którym by były wyrazy: Józia, ogródek, królik, wróble.

46. Użyj w zdaniach wyrazu:

półka

47. Przepisz te zagadki i napisz, o czym każda z nich mówi:

*Gdy drogą idziecie, dzieci,
gdy słońeczko na was świeci,*

*to zawróćcie się w stronę drugą,
a ujrzyście postać krótką lub długą.
Co to za postać?*

*Jestem sobie panienka z ogrodu.
Siedem skór mam na sobie.
Gdy mię łupali,
To nade mną płakali.
Co to?*

*Przez drogę mieszka dwóch braci. Wspól-
nie pracują, a jeden drugiego nie widzi.
Co to?*

48. Napisz podług wzoru:

wrócić

z —

po —

za —

wy —

~~zwrót — powrót~~

~~— za —~~

~~— wy —~~

49. Napisz zdania, w których by były wyrazy:

wrócić

dwoch

wspólnie

50. Przepisz, podkreślając wyrazy z literą ó.

Zapomniałem dziś piórnika. Nie mam przy sobie ani pióra, ani ołówek, a już nie mogę powrócić do domu, bo późno, dochodzi już ósma godzina. Za krótką chwilę rozpocznie się lekcja. Józku, czy mi pożyczysz swego ołówka?

51. Przyjrzyj się napisanemu niżej wyrazowi, napisz go, a obok niego wyraz o przeciwnym znaczeniu, potem użyj tych wyrazów w zdaniach:

późno

52. Napisz opowiadanie, w którym by były wyrazy: dwu, chłopiec, łódka, wędką, ryby.

VI. Dwa sposoby znaczenia głoski ż.

53. Przepisz te wyrazy, a potem po kolei je czytaj i podkreślaj w każdym literę, znaczącą głoskę ż.

*żyto rzeka
zboże rzepa*

54. Przeczytaj te wyrazy i zastanów się, dlaczego w jednych z nich głoskę ż znaczymy literą ż, a w innych — literami rz.

a) *raz ci to pokazałem i jeszcze raz pokażę.
raz cię ukarałem i jeszcze raz ukarzę.*

b) *zważyłem cukier na wadze.
sparzyłem sobie palec w parze.*

VII. rz, które się wymienia z r.

55. Przepisz, podkreślając wyrazy z literą rz:

Na dworze już ciepło. To też na wsi, kto może, bierze się do roboty. Pracują młodzi i starzy. Ten orze, tamten wywozi nawóz, inny odmierza do wysiewu ziarno, które chowa w komorze. Kobiety także pracują. Ta pierze bieliznę i rozwiesza ją na sznurze, tamta doi krowy w oborze.

56. Wypisz wyrazy, które podkreśliłeś w zadaniu poprzednim i staraj się wytłumaczyć, dlaczego piszemy w nich literę

rz:

57. Napisz podług wzoru:

a) obora — w oborze
komora —
nora —
dziura —

b) młynarz — młynarka
kucharz —
nudziarz —
figlarz —

c) ja biorę i on bierze
ja piorę i on —
ja drę i on —
ja trę i on —

58. Dokończ rozpoczęte tu zdania:

Lubię bardzo gospodarstwo wiejskie, i chciałbym być gospoda... Józek lubi bardzo owce, ciągle przesiaduje w owczarni i chciałby zostać owcz... A Wicka pociągają książki, chciałby pracować w księgarni i być księg..

59. Dokończ rozpoczęte tu zdania:

Koszyki robi —. Garnki robi —, a drutuje —. Kominy czyści —.

60. Zmień te zdania w ten sposób, żeby zamiast liczby pojedynczej była liczba mnoga:

Dobry gospodarz nigdy nie próżnuje. Szczery przyjaciel pomaga w nieszczęściu. Mądry człowiek daje mądre rady.

61. Przepisz, podkreśl wyrazy z rz, i staraj się wytłumaczyć, dlaczego je tak piszemy:

Jedzie Władek na furze. Ma w ręku lejce, a za sobą worki. Wraca od młynarza. Mąka dobrze zmielona, dobrze odmierzona. Nadchodzi wieczór. Wietrzyk mały powiewa. Niebo trochę się chmurzy, ale w górze świecą gwiazdy. Księżyc to się pokaże, to się znów schowa. Władek się śpieszy, bo mu pilno do domu na wieszaczkę.

62. Przepisz tę tablicę, a sam ułóż podobną:

<i>dwór — na dworze</i>	<i>morze — morski</i>
<i>nora — w norze</i>	<i>żeglarz — żeglarski</i>

^{nie}
VIII. rz, które się wymienia z r.

63. Przepisz i podkreśl wyrazy z rz:

Za naszą wsią płynie mała rzeka. Lubię tę rzekę bardzo. Mam nawet swoje ulubione miejsce. Rosną tam rzędem trzy wierzby. Latem często tam chodzę. Siadam na wielkim korzeniu wierzby i łowią ryby. Czasami znów puszczam z kamieni kaczki. Czy znacie tę zabawę? Rzucam kamienie. Kamienie się odbijają o wodę i skaczą po jej wierzchu. Nie zawsze jednak to mi się udaje.

64. Napisz w zdrobnieniu wyrazy:

rzeka	rząd
-------	------

65. Napisz zdania, w których by były wyrazy:

wierzba	wierzch	rzucić
---------	---------	--------

66. Napisz zdania, w których by były wyrazy:

rzecz	uderzać
-------	---------

67. Powiedz, jak się bawiłeś w piłkę. Użyj w tem opowiadaniu wyrazów rzucić i uderzyć.

68. Przepisz, podkreślając wyrazy z rz:

Raz przyszła burza. Zrobiło się całkiem ciemno. Zerwał się wiatr. Zakotłował się kurz na drodze. Przyniósł całe garście słomy, a potem zaczął targać drzewami. Wrony krakały głośno, bo zgubiły drogę do lasu. A burza coraz się wzmacniała. Grzmiało, błyskało i raz po raz były pioruny.

69. Napisz kilka zdań, w którychby były wyrazy:

burza	kurz	drzewo	grzmi
-------	------	--------	-------

70. Napisz podług wzoru:

~~burza~~ burza — burzyć
kurz —

71. Przeczytaj te zagadki, powiedz, o czym w każdej z nich jest mowa, a potem wypisz wyrazy, w których jest rz:

Trzy litery w jednym rzędzie,
a drzew mnóstwo będzie.

—
Jestem bez winy, a wciąż stoję w kątku,
biały, błyszczący, jeśli jest w porządku.
Zapominacie często o mnie w lecie,
lecz za to w zimie przy mnie się grzejecie.

—
Zgadnijcie, dzieci, co to za zwierz,
Mieszka pod ziemią,
Żyje w ogrodzie, na łące też.

72. Spróbuj tak zmienić wyraz drzewo,
żeby rz zmieniło się w r.

73. Dlaczego grzanki tak nazywamy?
Spróbuj wytłumaczyć.

74. Przepisz i podkreśl wyrazy z rz:

W klasie naszej wisi na ścianie kalendarz.
Co dzień zdiera kartkę kto inny w takim
porządku, w jakim idą po sobie w abecadle
początkowe litery naszych imion. Dziś zdarł
kartkę Jerzy. Mamy teraz miesiąc marzec.
A czy zgadniecie, którego dziś mamy marca?

75. Przepisz i podkreśl wyrazy z rz:

Jerzyk zdarł kartkę. To był początek no-
wego dnia w szkole. Zmówiliśmy pacierz.
Potem nauczyciel kazał nam pisać. Umacza-
liśmy pióra w kałamarzach i zabraliśmy się
do pracy.

76. Napisz w zdrobnieniu wyrazy:

Jerzy	kałamarz	kalendarz
-------	----------	-----------

77. Wyraz pierze zmień tak, żeby rz
zmieniło się w r.

78. Przepisz podkreślając wyrazy z rz:

Po drugiej stronie rzeki stoją trzy sosny,
a niedaleko brzegu rosną trzy brzozy. Raz
Jerzyk przeprowił się na ten drugi brzeg.
Musiał jednak prędko wracać, bo się zerwała
burza. Niebo się zachmurzyło. Na drodze
podniósł się kurz. Zrobiło się ciemno. Uderzyły
pioruny. Ludzie porzucili pracę i śpieszyli
do domów. Wrócił także Jerzyk.

80. Napisz zdania, w których by były
wyrazy:

81. Zamiast kresek dodaj przy —:

— niósł — jechał
— wiózł — biegł

IX. Spółgłoski na końcu wyrazu.

82. a) Czy szukasz zagrody Macieja? Przeczytaj, a trafisz. Biały dom, czarny dach. Czarny dach, czerwony komin. Czerwony komin, siwy dym. Mały płot, mały sad. Jeden schodek, jeden próg. Jeden próg, jeden krok. Jeden krok, jeden skok.

b) A zagroda Wojciecha ma dwa domy. Opisz ją tak, jak tu została opisana zagroda Macieja.

83. Napisz podług wzoru:

jeden dom, dwa domy
jeden dach, dwa —
jeden komin, dwa —
jeden dym, dwa —
jeden płot, dwa —

jeden sad, dwa —
jeden próg, dwa —
jeden krok, dwa —
jeden skok, dwa —

84. Przepisz tę zagadkę i odgadnij, co ona oznacza:

*Kiedy zacznę od k czytać,
zaraz nazwę ptakā mam,
co po grzędach lubi grzebać
i jajeczka znosi nam.
A gdy k na f zamienię,
ptak się zmienia w wielki wóz,
co nam zwozi do stodoły
kopy siana, snopy zbóż.*

85. Napisz podług wzoru:

ptaki — ptak
wozy —
snopy —

86. Napisz podług wzoru:

5-11-37 kwiatek — kwiat stawek —
miodek — kłosek —
chlebek — dąbek —
rządek — lasek —

87. Dokończ rozpoczęte zdania:

On robi swoje i ty rób także!
On grabi siano i ty ... także!
On kosi siano i ty ... także!
On wozi siano i ty ... także!
On przyjdzie jutro do mnie i ty ... także!

88. Zmień w podkreślonych rzeczownikach liczbę pojedynczą na mnogą i odwrotnie:

^{nr 19-34} Jakie dzwony, takie dźwięki. Wody wielkiej rzeki nieraz z małego źródła płyną. Najlepszemu piekarzowi czasem chleby się nie udadzą. Nowe śniegi, nowe mrozy. Dobre młyny wszystko zmielą. Ptaki ciągną do swojego gniazda. Deszcze w żniwa, placze przy obiedzie, śmiechy w kościele — niepotrzebne. U złego bartnika i miody są gorzkie. Z małej chmury wielkie deszcze. Błędy poprawione zmniejszają winę. Czasy utracone nigdy nie powrócą. Kłosa, które bujają wy-soko, bywają próżne.

89. Przeczytaj, zwracając uwagę na wyrazy podkreślone:

Spełnione zamiary! Dziś wyjazd. Łódź już gotowa! Czekają nas cudna podróż. Siadamy! Władek bierze ster, Stas chwytają za wiosło, ja idę na przód łodzi. Brzeg już daleko. Płyniemy wzdłuż brzegów, wśród pól i łąk. Z obu stron łany zbóż. Czasem mijamy wysepki z kepami drzew. A to piękny las. Tu dąb, tam kilka brzoź, tam znowu buk, grab i kilka olch. Najwięcej sosen. Czasem się trafi świerk. Tu krzak leszczyny, tam znów jałowiec. Prąd wód niesie nas naprzód. Naraz skręt i znów płyniemy wśród zbóż,

90. Przepisz wyrazy podkreślone w zadaniu poprzednim, a gdzie możesz, zmień je tak, żeby spółgłoska końcowa znalazła się w środku wyrazu.

X. Połączenia spółgłosek.

91. Przepisz ten wierszyk.

Na dolinie, na zielonej
widzę w dali wioskę małą,
domek, płotem ogrodzony,
na zakręcie brzozę białą.

Do gościńca droga długa.
Na niej lipy i topole.
Poza wzgórkim srebrna struga,
a za strugą szczere pole.
Dalej kwiatki na murawie.
Na pagórku, na przydrożu
dziki piotun rośnie w trawie
i bławatki rosną w zbożu.

92. Napisz podług wzoru:

dolina,	mała dolin	—
brzoza,	mała	—
lipa,	mała	—
topola,	mała	—
trawa,	mała	—
droga,	mała	— <i>drożki</i>

93. Napisz podług wzoru:

jeden domek, dwa dom... jeden płotek, dwa —
jeden wzgórek, dwa — jeden pagórek, dwa —
jeden kwiatek, dwa — jeden bławatek, dwa —

94. Przepisz, zdrobniając wyrazy podkreślone:

W głębokim lesie, na obszernej polanie
stała chata gajowego. Obok chaty stały

budynki gospodarskie. W oknach chaty błyszcząły małe szyby. U wejścia były schody.
Za małym plotem był kawałek pola i łąka.
W ogrodzie przed domem rosły różne kwiaty.
Na grzędach między stonecznikami podnosiły się czerwone głowy maku.

95. Przepisz te zagadki i napisz, o czym jest w nich mowa:

Bywa biała, bywa w kwiatki.
Z niej to kawę piją dziatki.

Choć posiadam cztery nóżki,
ciągle jednak w miejscu stoje.
Nie widzą mnie ścieżki, drożki,
gayż bezwładne nóżki moje.

Z wierzchu ciemnoniebieska,
we środku pestka,
na drzewku mieszka.

~~96. Przepisz zwracając uwagę na wyrazy podkreślone. Potem te wyrazy wypisz i zmień je w ten sposób, żebyś mógł wytłumaczyć ich pisownię:~~

W ogródku babci sałatka i strączki.
 Zwiedziały się o nich zajączki.
 Aż jednej nocy w pięć albo w sześć
 Przyszły ślodziutki listeczki jeść.
 Wskoczyły w ogród, wsunęły się w trawę,
 Chwilkę słuchają, nim zaczną zabawę.
 Potem ku grędom skaczą hyc, hyc,
 I chcą zabkami kapustę strzyc.
 Hau! pies szczeka, co pilnuje domu.
Zajączki w nogi, pies za nimi tuż.
Szczęście, że w drodze zatrzymał go stróż.

(Z. Szmydtowa.)

97. Napisz podług wzoru:

trawa	—	trawka	zabawa	—
gręda	—	—	kapusta	—
sałata	—	—		

98. Dokończ te zdania:

On kopie grędy w ogrodzie, i wy kopcie
 On grabi siano i wy —
 On skubie pierze i wy —
 On wozi siano i wy —
 On mówi i wy —
 On jedzie i wy —

XI. Przenoszenie wyrazów.

99. Przeczytaj te wyrazy głośno i wolno tak, żeby było słycać osobno każdą sylabę:

tyka	wozy	pas	kosz
motyka	powozy	popas	kokosz

pole	kora	—
polewa	korale	—

rowy	rogi	krajać	tworzyć
krowy	progi	skrajać	stworzyć

100. Przystaw w tych wyrazach sylaby i napisz powstałe w ten sposób wyrazy:

stoma	towar	skata	kapa
łapa	katar	kaszel	kapal (deszcz)

101. Przepisz, oddzielając w każdym wyrazie sylaby kreską:

Nie wiem, co to ma znaczyć. Już drugi dzień robię to zadanie i nie mogę go zrobić. Robił Oleś, robił Adaś i też nic nie poradzili. Może nam pomoże Staś.

102. Z zadania poprzedniego wypisz wyrazy, które mają tylko jedną sylabę.

103. Oto wyrazy, rozdzielone na części, które możemy przenosić z jednego wiersza na drugi. Zastanów się, dlaczego je tak przenosimy:

<i>drze-wo</i>	<i>brzo-za</i>	<i>wo-da</i>
<i>las</i>	<i>świerk</i>	<i>lód</i>
<i>gaj</i>	<i>dąb</i>	

<i>dom</i>	<i>ko-min</i>
<i>sto-do-ta</i>	<i>dach</i>
<i>o-bo-ra</i>	<i>przy-gó-rek</i>

104. Z zadania poprzedniego wypisz wyrazy, których nie możesz rozdzielać przy przenoszeniu z jednego wiersza na drugi.

XII. Znaki przestankowe.

a) Kropka.

105. Napisz krótkimi zdaniami, co robiłeś ostatniej niedzieli. Po każdym zdaniu połóż kropkę.

106. Przepisz kładąc po każdym zdaniu kropkę. Podkreśl zdania, w których jest mowa, co dzieci robią pożytecznego.

Antoś drażni psa. Bronia zamiata pokój. Adaś czyści buty. Bolesł śmieci na podłogę. Andrzej pomaga kolegom w rachunkach. Alinka grymasi. Basia rozmawia na lekcjach. Anka depcze po trawnikach. Edek zbytkuje na lekcjach. Emilka opiekuje się ptaszkami i karmi je codziennie.

b) Pytajnik.

107. Przeczytaj i zwróć uwagę na znaki, które są położone na końcu każdego zdania. Dlaczego raz kładziemy kropkę, a innym razem pytajnik?

Czy znacie naszą drogę do szkoły? Co dzień nią chodzimy. Czy widzicie? Teraz idzie nią dwoje dzieci. Dokąd one idą? One idą do szkoły. Kto to jest? Czy ich nie znacie? To Zygmus i Zosia. Zosia uczy się dopiero w pierwszym oddziale. Zygmus już jest w oddziale trzecim. Szkoła jest w sąsiedniej wsi. Czy to daleko od domu Zygmuś i Zosi? To nie jest daleko. Do miasta jest dalej.

108. Napisz pytania, na które odpowiesz temi zdaniami:

Więć naszą znamy doskonale. Lubimy ją bardzo. Bardzo się nam podoba. Najwięcej lubimy las. Nieraz do niego chodzimy. Zbieramy tam grzyby i jagody. W lesie mieszkają różne zwierzęta i ptaki. Są tam sikorki, ziemby, kosa, kukulki. Raz widzieliśmy dzięcioła. Trzymał się pazurkami kory i kuł dziobem pień sosny. Pewnie szukał tam owadów.

109. Przepisz, zmieniając te zdania na pytające:

Umiecie już lekcje zadane na jutro. Nauczyliście się wierszy. Odrobiliście zadania. Przepisaliście wypracowania. Teraz sobie trochę odpoczniecie. Chcecie się przejść na spacer. Mogę i ja pójść z wami.

c) Wykrzyknik.

110. Przeczytaj i zastanów się, dlaczego na końcu jednych zdań kładziemy kropkę, a na końcu innych zdań — wykrzyknik.

Teraz będzie czytał Staś. A wy uważajcie! Siedźcie spokojnie i słuchajcie! Staś czyta

bardzo dobrze. Już skończył. Teraz niech czyta Zosia! Czytaj głośno i wyraźnie! Inaczej nie będziemy cię rozumieli.

111. Przepisz zwracając uwagę na kropkę, pytajnik i wykrzyknik:

Hej, do tańca dziewczuchy! Zagraj dudko Jaśkowa! Cóż to, grajku, czyś głuchy? Co tak siedzisz jak sowa? Ano żywo, do licha! Cóż to nam się przydało? Każdy siedzi a wzdycha. Czy złe ludzi spętało? Bartek z boku spoziera. Łzy rękawem ociera. A dziewczuchy, parobcy jak nieswoi, jak obcy. Aż Jan wstaje z za stołu. Grajże, grajku! zawoła.

(T. Lenartowicz.)

112. Zmień te zdania na zdania rozkazujące, a potem je w tej zmienionej postaci napisz:

Walek zakłada konie do sani. Pojedzie do lasu po drzewo. Pojedziemy i my. Nabieramy suchych gałęzi. Pojedziecie i wy. Ubierzcie się ciepło. Konie powiozą nas szybko. Powróćcie niedługo.

113. Przepisz kładąc po każdym skończonym zdaniu zamiast kreski kropkę, pytajnik lub wykrzyknik:

Daj mi pokój — nie mów nic do mnie — nie przeszkadzaj mi teraz — czy mam ci to ciągle przypominać — odrabiam zadanie i muszę uważać — inaczej bardzo łatwo mogę się pomylić — czy nie wiesz o tym — czy tobie się to nigdy nie zdarza — więc siedź spokojnie — potem będziemy się bawić — czy chcesz —

d) Przecinek.

114. Przeczytaj i zastanów się, kiedy kładziemy przecinek:

Antoś ma ładnego, małego pieska. Nazywa się Kruczek. Kruczek ma długą, czarną sierść i długie, puszysty ogon. Kruczek kocha swojego pana, chodzi z nim na spacer, bawi się z nim i pilnuje. Jego mądre, poczciwe oczy patrzą z miłością na Antosia. Kruczek lubi bardzo chodzić z Antosiem na spacer. Zawsze wtedy biegnie w różne strony i ugania się za muszkami, motylkami i myszkami.

115. Napisz zdania, odpowiadając na pytania:

Co robimy w szkole? (wymień kilka czynności!). Co robi rolnik? (wymień kilka czynności!). Co robi ogrodnik? (wymień kilka czynności!). Jaki jest śnieg? Jaki jest lód? Jakie jest słońce? Jakiego koloru bywają kwiaty? (wymień za każdym razem po kilka właściwości!).

116. Wylicz, co jedzą ludzie. Wylicz, co jedzą konie.

117. Napisz, w jakich miesiącach dni są dłuższe, niż noce. W jakich miesiącach noce są dłuższe, niż dni?

118. Napisz zdania, odpowiadając na następujące pytania:

Jakie drzewa rosną w naszych lasach? Jakie drzewa owocowe rosną w naszych sadach? Jakie zwierzęta domowe są w naszych zagrodach wiejskich? Jakie narzędzia są potrzebne ogrodnikowi? Jakie narzędzia są potrzebne rolnikowi? Jakie miesiące są miesiącami pracy rolnika w polu?

Dyktańda.

1.

Po długiej gonitwie obie wskazówki zegara znów się spotkały. Zadrżał stary zegar i wybiła dwunasta godzina. Już północ. O tej późnej godzinie mały Józio dawno już jest w łóżku. Śpi i ma śliczny sen. Świt. Różowy wschód słońca. Józio wdrapuje się na górkę. Górka cała wysłana zieloną trawą, a wśród trawy rosną kwiaty, niebieskie, czerwone i żółte. Jak tam wesoło i miło! (1, V).

2.

Mija długi dzień upalny. Nadchodzi krótka, ale chłodna noc. Jakże miło wypocząć w chłodku po ciężkiej pracy! Koło domu na podwórku stoi drabiniasty wóz, żelazny pług i inny sprzęt gospodarski. W stajni odpoczywa nasz koń, a w obórce krówka, dwie kózki i cztery owce. (V, IX, X).

3.

Wśród kwiatów polnych i zbóż uwija się od wczesnego ranka pracowita pszczołka. Lata z kwiatka na kwiatek i wysysa z ziół słodki miód. Pracuje dzień cały i dopiero pod wieczór wraca do ula. W naszym ogródku stoi pięć uli. Mały Józio często się zakrada do pszczół dróżką ogrodową i przygląda się ich pracy. (II, V).

4.

Raz w letni poranek wykradł się Janek z ogrodu nad rzeczulkę. Przy brzegu stała łódka. Możeby trochę popływać? Któż mógłby się oprzeć pokusie? Janek wsko-

czył do łódki. Nachylił się i patrzy. Cóż tam zobaczył? W wodzie wesoło pływały rybki. Janek nie może odebrać oczu. Nagle podnosi głowę. I coż widzi? Łódka już jest daleko od brzegu. Co to będzie? (XII).

5.

W naszych stronach mało jest lasów. Dokoła do samych krańców widnokregu widać długie pasmo zagajników. Koło domów są małe ogródki. Na wiosnę pełno w nich kwiatów, a jesienią drzewa pochylają się od owoców. Wśród pól bije strumień. W czasie letnich upałów chodzimy się tam kąpać. (III).

6.

Ojciec, matka i Jaś poszli do lasu po chrust. Maciuś, Stasia i Basia zostali się w domu. Burek, Zagraj i Kruczek pilnują dzieci. Nic im złego się nie stanie. Dobrze pieski położyły się przed izbą, rozglądają się dokoła, nikogo obcego nie wpuszczają. Wtem zaturkotał wóz. To ojciec, matka i Jaś wracają do domu. (XII).

7.

Sunie czarna chmura. Nadchodzi burza, powietrze zamarło. Jest bardzo duszno. Nagle zerwała się wichura. Na drodze podniósł się kurz. Drzewa uginają się od wiatru. Błysło, zagrzmiało i uderzył pierwszy piorun. Ludzie porzucili pracę w polu i śpieszą ukryć się w domach. Deszcz zacina ze wszystkich stron. Jerzyk podniósł kołnierz zarzutki i pędem wraca do domu. Pewno go deszcz porządnie zmoczy. (VIII).

8.

Dawno już słońeczko zaszło za pola, za las. Oczki moje, dość już czuwać! Do snu teraz czas! W szarym, ma-

Dyktańda.

1.

Po długiej gonitwie obie wskazówki zegara znów się spotkały. Zadrzał stary zegar i wybiła dwunasta godzina. Już północ. O tej późnej godzinie mały Józio dawno już jest w łóżku. Śpi i ma śliczny sen. Świt. Różowy wschód słońca. Józio wdrapuje się na górkę. Górka cała wysłana zieloną trawą, a wśród trawy rosną kwiaty, niebieskie, czerwone i żółte. Jak tam wesoło i miło! (1, V).

2.

Mija długi dzień upalny. Nadchodzi krótka, ale chłodna noc. Jakże miło wypocząć w chłodku po ciężkiej pracy! Koło domu na podwórku stoi drabiniasty wóz, żelazny pług i inny sprzęt gospodarski. W stajni odpoczywa nasz koń, a w obórce krowka, dwie kózki i cztery owce. (V, IX, X).

3.

Wśród kwiatów polnych i zbóż uwija się od wczesnego ranka pracowita pszczołka. Lata z kwiatka na kwiatek i wysysa z ziół słodki miód. Pracuje dzień cały i dopiero pod wieczór wraca do ula. W naszym ogródku stoi pięć uli. Mały Józio często się zakrada do pszczół dróżką ogrodową i przygląda się ich pracy. (II, V).

4.

Raz w letni poranek wykradł się Janek z ogrodu nad rzeczulkę. Przy brzegu stała łódka. Możeby trochę popływać? Któż mógłby się oprzeć pokusie? Janek wsko-

czył do łódki. Nachylił się i patrzy. Cóż tam zobaczył? W wodzie wesoło pływały rybki. Janek nie może odebrać oczu. Nagle podnosi głowę. I coż widzi? Łódka już jest daleko od brzegu. Co to będzie? (XII).

5.

W naszych stronach mało jest lasów. Dokoła do samych krańców widnokregu widać długie pasmo zagónów. Koło domów są małe ogródki. Na wiosnę pełno w nich kwiatów, a jesienią drzewa pochylają się od owoców. Wśród pól bije strumień. W czasie letnich upałów chodzimy się tam kąpać. (III).

6.

Ojciec, matka i Jaś poszli do lasu po chrust. Maciuś, Stasia i Basia zostali się w domu. Burek, Zagraj i Kruczek pilnują dzieci. Nic im złego się nie stanie. Dobre pieski położyły się przed izbą, rozglądają się dokoła, nikogo obcego nie wpuszczają. Wtem zaturkotał wóz. To ojciec, matka i Jaś wracają do domu. (XII).

7.

Sunie czarna chmura. Nadchodzi burza, powietrze zamarło. Jest bardzo duszno. Nagle zerwała się wichura. Na drodze podniósł się kurz. Drzewa uginają się od wiatru. Błysło, zagrzmiało i uderzył pierwszy piorun. Ludzie porzucili pracę w polu i śpieszą ukryć się w domach. Deszcz zacina ze wszystkich stron. Jerzyk podniósł kołnierz zarzutki i pędem wraca do domu. Pewno go deszcz porządnie zmoczy. (VIII).

8.

Dawno już słońce zaszło za pola, za las. Oczki moje, dość już czuwać! Do snu teraz czas! W szarym, ma-

Łym swoim domku słodko zasnął ptak. Czarny las mu do snu szept. Śpij, ptaszyno, śpij! I ty także śpij w łódeczku! Śpij, kochanku, śpij! Tam na dworze wicher dmucha. Deszcz ulewny szumi tam. Ale w domu cisza, spokój. Śpij, kochanku, śpij! (XII).

9.

Zosia Stankówna ma dwie serdeczne przyjaciółki. Jedna Mania Sitkówna, a druga — Józia Kopciówna. Dziewczynki często się odwiedzają. Razem się uczą i razem bawią. Dziś mają dużo roboty. Powtarzają lekcje z całego miesiąca, bo jutro ma być klasówka, a panna Staniszówna, nauczycielka, nie żartuje. Co niedziela po kościele dziewczynki chodzą na spacer, a czasem odbywają dalsze wędrówki po okolicy. (IV).

10.

Nad rzeką, z której Jerzyk czerpie wodę do swojego ogródka, rosną trzy wierzby. Jerzyk często siada pod temi wierzbami, zarzuca wędkę i łowi ryby. Raz złapał dużego szczupaka i przyniósł matce. Była doskonała wieczerza. (VII, VIII).

11.

Jutro będzie Wielkanoc. Babki w piec już wsadzone. Gotują się kielbasy. Mieć będziemy święcone. Najpierw obrus bielutki mama na stół położy. Na nim stanie pośrodku ten Baranek, ten Boży. Chorągiewka czerwona, a zaś kijek złocony. Babka jedna i druga z każdej będzie stać strony. (IX, X).

12.

Przyszła zima. Chwycił tęgi mróz. Na szybach widać lód. Strach wychodzić na dwór. Ale w obórce beczą krówki i kózki. Dokucza im głód. Któż je nakarmi? Wła-

dek nie traci ani chwili. Koło obórki stoi stóg. Władek chwyta widły, nosi siano do obórki i kładzie za drabinki. Ale ziób jest pusty. Władek nasypie tam obroku. (II).

13

Co tu pracy na świecie! Koszykarz kosze plecie, stolarz wyrabia stoły, cieśla stawia stodoły, a piekarz chleb wypieka. Rolnik orze od wieka, gajowy w lasach służy, z dalekiej zaś podróży kupiec wiezie towary. Modli się dziadek stary. Uczony książki pisze. Matka dziecko kołysze. Lekarz leczy w chorobie. Cóż ty wybierzesz sobie? (VII).

14.

Tam na półku po zagonie stapa siwy wół. Ciągnie drózką pług błyszczący, głowę zwiesił w dół. A za wołem pracownikiem wśród zielonych pól idzie miedzą nasz gospodarz. Pług uchwycił w dłoń. Witaj, drogi gospodarzu! Niech pomaga Bóg! Niech twój zagon ci zaszumi bujnym kłosem zbóż! (II).

15.

Czy lubicie las w lecie? Jutro wcześniej wstańcie! Każdy niech weźmie koszyczek! Będziemy zbierali maliny. Nazbieramy dużo jagód. Zabawimy się wesoło. Czy widzieliście dzięcioła? A czy znacie kukulkę? Dzięcioł dziobkiem w drzewo puka. Kukułka głośno kuka. Chodźcie tutaj! Czy widzicie? To mrowisko. Dalej płynię mały strumyk. (XII).

16.

Pokój Jerzyka jest czysty i porządny. Na środku stoi stół, na którym Jerzyk ma kałamarz i pióro. Przy jednej ścianie stoją rzędem trzy krzesła. Nad krzesłami wisi kalendarz. Przy drugiej ścianie stoi łóżko, a nad łóżkiem wisi święty obrazek. Okna pokoju wychodzą na podwórze. Po podwórzu chodzą kury i gołębie. Jerzyk często zarzuca im groch i skórki chleba. (VIII).

TREŚĆ

	<i>Str.</i>
I. Dwa sposoby znaczenia głoski <u>u</u>	3
II. Litera <u>ó</u> , która się wymienia z <u>o</u>	3—6
III. Zakończenie <u>ów</u>	6—7
IV. Zakończenie <u>ówka</u> — <u>ówna</u>	7—9
V. Litera <u>ó</u> , która się nie wymienia z <u>o</u>	9—18
VI. Dwa sposoby znaczenia głoski <u>ż</u>	18—19
VII. <u>rz</u> , które się wymienia z <u>r</u>	19—21
VIII. <u>rz</u> , które się nie wymienia z <u>r</u>	22—26
IX. Spółgłoski na końcu wyrazu	26—29
X. Połączenia spółgłosek	29—32
XI. Przenoszenie wyrazów	33—34
XII. Znaki przestankowe	34—39
Dyktanda	40—43